

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6424-1/2023-74-79>

ORCID 0000-0002-0786-4667

ЛОЙ Борис

старший викладач кафедри спортивних
дисциплін і туризму, Університет
Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна

LOY Boris

senior lecturer of the department of
sports disciplines and tourism, Hrigoriy
Skovoroda University in Pereyaslav,
Pereyaslav, Ukraine

✉ borys.loi19@gmail.com

ORCID 0000-0001-7703-5859

ГОРДІЄНКО Олександр

старший викладач кафедри спортивних
дисциплін і туризму, Університет
Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна

GORDIENKO Oleksandr

senior lecturer of the department of
sports disciplines and tourism, Hrigoriy
Skovoroda University in Pereyaslav,
Pereyaslav, Ukraine

✉ alexander.hordiienko@gmail.com

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТРАЄКТОРІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ
ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

**PREPARATION OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS FOR THE APPLICATION OF
INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF SECONDARY
SCHOOL STUDENTS**

Анотація.

Вступ. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій є цілісним процесом, який характеризується набуттям студентами необхідних професійних знань, умінь і навичок, розвитком їх творчих здібностей, позитивною мотивацією щодо впровадження ефективних засобів застосування індивідуальних освітніх траєкторій у майбутній професійній діяльності.

Мета. Розробка моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій.

Методи. Аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури; аналіз нормативних і програмно-методичних документів у сфері фізичної культури і спорту.

Результати. У ході наукового дослідження розроблено та експериментально апробовано методику діагностики рівнів підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до майбутньої професійної діяльності. У ході дослідження розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання індивідуальних освітніх траєкторій. У ході дослідження здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нові підходи до вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання індивідуальних освітніх траєкторій. Обґрунтовано та розроблено модель забезпечення цього процесу, розроблені та експериментально перевірені педагогічні умови формування компетентності майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуального підходу до учнів.

Висновки. Застосування запропонованих підходів свідчить про їх ефективність. В процесі дослідження студенти експериментальної групи виявили вищий рівень знань щодо побудови індивідуальних освітніх траєкторій, їх значення в освітньому процесі у порівнянні зі студентами контрольної групи.

Ключові слова: освітні траєкторії, здобувачі, вчителі фізичної культури, чинник.

Annotation.

Introduction. The preparation of future teachers of physical education for the application of individual educational trajectories is a holistic process characterized by the acquisition by students of the necessary professional knowledge, abilities and skills, the development of their creative abilities, and positive motivation for the implementation of effective means of applying individual educational trajectories in future professional activities.

The purpose development of a model and experimental methodology for training future teachers of physical culture for the application of individual educational trajectories.

Methods. Analysis and generalization of scientific and methodical literature; analysis of regulatory and program-methodical documents in the field of physical culture and sports.

The results. The results. In the course of scientific research, a method of diagnosing the levels of preparation of future physical culture teachers for future professional activities was developed and experimentally tested. In the course of the study, a model of training future physical culture teachers for the use of individual educational trajectories was developed. In the course of the research, a theoretical generalization was made and new approaches to solving the problem of training future physical culture teachers to use individual educational trajectories were proposed.

The model for ensuring this process has been substantiated and developed, pedagogical conditions for the formation of competence of future physical education teachers for the application of an individual approach to students have been developed and experimentally verified.

Conclusions. The application of the proposed approaches proves their effectiveness. During the research, the students of the experimental group revealed a higher level of knowledge regarding the construction of individual educational trajectories, their importance in the educational process in comparison with the students of the control group.

Key words: educational trajectories, students, physical culture teachers, factor.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій. Перед викладачами закладів вищої освіти постає завдання підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій у подальшій професійній діяльності [5, с. 26]. Саме індивідуальна освітня траєкторія лежить в основі концепції профільної освіти. Використання індивідуального навчального плану дає змогу реалізувати різноманітні особистісні освітні потреби установ професійної освіти та загальноосвітніх навчальних закладів різних типів [3, с. 113].

На сьогоднішній день у сучасних дослідженнях актуалізується проблема індивідуалізації навчального процесу, розробки та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій у підготовці здобувачів освіти [6, с. 8]. Важливу роль у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій відіграє самостійна діяльність, оскільки така діяльність дає змогу залучити кожного здобувача вищої освіти до певної ситуації, яка характеризується динамізмом, зміною педагогічних дій або їх нестійкістю [19, с. 143].

Основним завданням закладу вищої педагогічної освіти є підготовка майбутніх учителів, у тому числі – фізичної культури. Необхідно залучати майбутніх учителів фізичної культури до розробки та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій [11, с. 147]. Вищі навчальні заклади мають навчати майбутніх учителів фізичної культури виробленню власної індивідуальної освітньої траєкторії, яка, насамперед, спрямована на формування саморозвитку та самореалізації у майбутній професійній діяльності [11, с. 148].

Науковці стверджують, що індивідуальна освітня траєкторія – це певний модернізований підхід до навчання кожного студента з урахуванням його індивідуально-психологічних особливостей, характеру та темпераментних властивостей. Реалізацію проблеми побудови індивідуальних освітніх траєкторій вчені розглядають на основі різноманітних підходів [19, с. 144].

Проблема застосування індивідуальних освітніх траєкторій у підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання була предметом дослідження А. Воронцова, Т. Ковальова, Н. Рибалкіна, А. Тубельського, А. Хуторського та ін. [6, с. 132]. Зауважимо, що проблема індивідуалізації навчальної діяльності розглядалась у працях П. Гальперіна, В. Давидова, В. Загвязинського, А. Кірсанова, С. Ніколаєвої, М. Скаткіна, І. Унт та ін. [9, с. 111].

У своїх працях науковці пов'язують індивідуальні освітні траєкторії студентів з їх особистісно значущою діяльністю. З іншого боку, незважаючи на наявність значної кількості сучасних наукових досліджень, присвячених розробці та впровадженню індивідуальних освітніх траєкторій, проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до такої діяльності висвітлена недостатньо. Тому необхідна розробка індивідуальних освітніх траєкторій майбутньої професійної діяльності вчителів фізичної культури як необхідної умови здійснення ними професійної діяльності в майбутньому [1, с. 12].

Індивідуальні освітні траєкторії студентів науковці переважно пов'язують з їх особистісно значущою діяльністю і водночас наголошують на необхідності створення єдиного й водночас різноманітного освітнього середовища. Освітній простір має забезпечувати особливі умови, які б зумовлювали вибір самими учнями індивідуальних освітніх траєкторій, які б максимально відповідали їхнім особистим потребам і прагненням [5, с. 27].

У результаті навчання розглядається підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій у майбутній професійній діяльності [3, с. 115].

Навчання характеризується знаннями та вміннями щодо планування та реалізації індивідуального освітнього шляху [19, с. 145]. На основі узагальнення теоретичних даних

визначено структуру підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій. Було з'ясовано, що його основними компонентами є: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний [19, с. 145].

Крім того, визначені педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання індивідуальних освітніх траєкторій, а саме:

- стимулювання персоніфікованого ставлення майбутніх учителів до навчання;
- орієнтувати виховний процес на вибір індивідуального стилю діяльності;
- організація автономної діяльності майбутніх учителів фізичної культури за індивідуальними освітніми траєкторіями.

Слід зазначити, що визначені педагогічні умови розглядалися фахівцями в комплексі, оскільки всі вони взаємопов'язані та впливають на процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій [9, с. 134].

Мета дослідження – полягає в розробці моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій.

Методи дослідження: теоретичний аналіз спеціальної фахової літератури з обраної теми дослідження, педагогічні методи (спостереження, експерименти), методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. У ході наукового дослідження розроблено та експериментально апробовано методику діагностики рівнів підготовки майбутніх учителів фізичної культури. У ході дослідження розроблено модель та експериментальну методику підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання індивідуальних освітніх траєкторій.

Результати, які були отримані на оціночному (констатувальному) етапі дослідження, розраховувалися за середніми арифметичними показниками, що дало змогу визначити наявні рівні підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання індивідуальних освітніх траєкторій (достатній, задовільний, низький).

Виходячи з отриманих результатів, низький рівень виявлено у більшості студентів (44,1% студентів ЕГ та 43,0% студентів КГ). Задовільний рівень виявлено у 42,6% студентів ЕГ та 43,7% студентів КГ. На достатньому рівні були 13,3% майбутніх учителів ЕГ та КГ.

На формуальному етапі експерименту була впроваджена та розроблена експериментальна методика та побудована модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій у майбутній професійній діяльності. Модель експерименту містить мету, компоненти, критерії, етапи, педагогічні умови, засоби їх реалізації та кінцевий результат.

Цілеспрямована робота з підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування індивідуальних освітніх траєкторій сприяла прояву індивідуального стилю діяльності, розвитку внутрішніх позитивних мотивацій студентів, а також відповідального ставлення до майбутньої педагогічної практики.

Студенти складали портфоліо за темою «Видатні спортсмени», підібрали список олімпійських чемпіонів, дидактичні наочні матеріали, презентували зміст портфоліо. Для самостійної роботи майбутнім учителям було запропоновано підготувати повідомлення на тему «Особливості проведення уроку фізичної культури з дітьми молодшого шкільного віку». Самостійна робота включала також написання реферату на тему «Особливості проведення занять з фізичної культури дітей у спеціалізованих навчальних закладах». Студенти вивчали спеціальні Інтернет-джерела, довідкову літературу, знайомилися з біографіями видатних спортсменів України тощо.

У плануванні власного індивідуального освітнього шляху під час навчання студент потребує допомоги та взаємодії з викладачем, який виступає в ролі наставника, радника, консультанта, здатного організувати його професійну діяльність таким чином, щоб навчити студента нести відповідальність за автономне вирішення особистісних і освітніх програм, тобто досягнення абсолютної незалежності через взаємодію з викладачем тощо. [19, с. 146]. Викладач надає допомогу кожному студенту індивідуально. З цієї позиції ми підійшли до організації самостійної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури за індивідуальними освітніми траєкторіями. Водночас наголошуємо, що така діяльність вимагає від студентів вищих навчальних закладів високої емоційності, образного мислення, багатства художніх асоціацій.

У ході позакласної роботи студенти знайомилися з історією та фізичною культурою інших країн, удосконалювали свої мовленнєві навички та вміння тощо. Крім завдань, які висвітлені у програмі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури, студентом пропонувалося обрати двох однокласників з різною успішністю і скласти для них індивідуальну освітню траєкторію: ознайомитися з класними журналами, провести бесіди, виявити індивідуальні особливості, особистісні якості, труднощі або успішність у вивченні спеціальних дисциплін. Водночас результати наукового дослідження дозволили студентам краще усвідомити необхідність розвитку

своїх організаторських, комунікативних, рефлексивних та інших якостей, необхідних у подальшій професійній діяльності.

На підсумковій конференції було з'ясовано, з якими труднощами стикаються майбутні вчителі під час підготовки індивідуальних освітніх шляхів, яких знань та вмінь не вистачає, на що звернути увагу, щоб покращити свою підготовку до проведення такої діяльності в майбутньому. На завершальному етапі експерименту було проведено контрольний експеримент для з'ясування ефективності зазначених педагогічних умов та розробленої експериментальної методики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході дослідження здійснено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання індивідуальних освітніх траєкторій, що дало змогу обґрунтувати та побудувати модель і методику забезпечення цього процесу, розробити та експериментально перевірити педагогічні умови в системі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Дані, отримані на заключному етапі дослідження, свідчать про те, що в обох групах змінилися результати за критерієм змісту. Пояснюємо це тим, що під час вивчення психолого-педагогічних та фахових дисциплін студенти отримали певні знання про педагогічну діяльність, організацію творчої діяльності. Натомість знання щодо побудови індивідуальних освітніх траєкторій та їх значення в освітньому процесі найкраще виявили студенти експериментальної групи, з якими під час вивчення спецкурсу «Побудова індивідуальних освітніх траєкторій» проводилася цілеспрямована робота, що сприяло підвищенню результату рівнів підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання індивідуальних освітніх траєкторій студентів за змістовним критерієм.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

Література

1. Башавець Н.А. Педагогічні умови, що сприяють реалізації технології формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2009. № 1. С. 12–23.
2. Безпалько О.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи: монографія. Київ: Наук. світ, 2006. 408 с.
3. Благій О.Л., Ячнюк М.Ю., Березовський В.А. Аналіз підходів щодо залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної діяльності. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. 2018. № 30. С. 56–61.
4. Бобрицька В.І. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх викладачів вищої школи. *Проблеми освіти*. 2011. № 66. С. 39–44.
5. Бодалев А.А. Общее и особенное в субъективном пространстве мира и факторы, которые их определяют. *Мир психологи*. 1999. № 4. С. 26–29.
6. Бочкин А.И. Методика обучения информационному поиску. *Информатика и образование*. 2000. № 3. С. 7–10.
7. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. Навч. посібник. Київ: ВВП «Компас», 1997. 64 с.
8. Ваганова О.И., Хижная А.В., Трутанова А.В., Гладкова М.Н., Лунева Ю.Б. Силлабус как средство организации самостоятельной работы студентов. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2016. № 11-5. С. 968–970.
9. Вітвицька С.С. Технологія педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 133–153.
10. Вітвицька С.С. Теоретичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2004. № 19. С. 69–71.
11. Вейланде Л.В. Проблема проектування індивідуально-освітнього Маршруту. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 2 (12). С. 247–257.
12. Жорнова О.І. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: усталені нормативи та сучасні вимоги. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 2. С. 6–9.
13. Загородня Л. Організаційно-методичні умови підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2020. № 1. С. 35–47.
14. Мисліцька Н.А. Теоретичні основи проектування НМКД у вищому навчальному закладі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Чернігів*. 2015. № 127. С. 120–131.
15. Потужний О.В., Поліщук В.В. Здоров'язбережувальна освіта та формування її компетентностей у студентів в освітньому середовищі. *Науковий журнал вісник*

Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького. Серія Педагогічні науки. Випуск 1. 2022 С.124–130.

16. Потужний О.В., Поліщук В.В. Компоненти підготовленості до здоров'язбережувальної професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури: колективна монографія. Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди, 2019. С. 219–232.
17. Потужний О.В., Поліщук В.В. Формування ціннісного ставлення у студентів до самостійних занять фізичною культурою. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія № 15. Київ, С.328–332.
18. Присяжнюк С.І. Використання здоров'язбережувальних технологій у фізичному вихованні студентів спеціального медичного відділення. Теорія та практика: монографія. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2012. 464 с.
19. Руденко Т.Б. Компонентна структура підготовки майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до застосування індивідуальних освітніх траєкторій діяльності учнів. *Наука і освіта: науково-практичний журнал ПНЦ НАПН України*. 2012. № 8. С. 143–145.
20. Physical activity strategy for the WHO European Region 2016 – 2025. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2015. 27 p.

References

1. Bashavets N.A. Pedagogical conditions that contribute to the implementation of the technology of health care culture formation as a worldview orientation of future specialists. Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya. 2009. No. 1. P. 12-23.
2. Bezpalko O.V. Organization of socio-pedagogical work with children and youth in the territorial community: theoretical and methodological foundations: monograph. Kyiv: Nauk. World, 2006. 408 p.
3. Blahii O.L., Yachniuk M.Yu., Berezovskyi V.A. Analysis of approaches to the involvement of student youth in health and recreational activities. Youth scientific bulletin of the East European National University named after Lesya Ukrainka. 2018. No. 30. P. 56-61
4. Bobrytska V.I. A competent approach in the professional training of future teachers of higher education. Problems of education. 2011. No. 66. P. 39-44.
5. Bodalev A.A. General and special in the subjective space of the world and the factors that determine them. The world of psychologists. 1999. No. 4. P. 26-29.
6. Bochkin A.I. Methodology of information search training. Informatics and education. 2000. No. 3. P. 7-10.
7. Bolyubash Ya. Ya. Organization of the educational process in higher education institutions. Education manual. Kyiv: VVP «Kompas», 1997. 64 p.
8. Vaganova O.I., Khizhnaya A.V., Trutanova A.V., Gladkova M.N., Luneva Yu.B. Syllabus as a means of organizing students' independent work. International Journal of Applied and Fundamental Research. 2016. No. 11-5. P. 968 – 970.
9. Vitvytska S.S. Technology of pedagogical training of masters in the conditions of degree education. Professional pedagogical education: innovative technologies and methods: Monograph / Ed. O. A. Dubasenyuk. Zhytomyr: Publication of ZhDU named after I. Franka, 2009. P. 133 – 153.
10. Vitvytska S.S. Theoretical principles of master's training in the conditions of graduate pedagogic education. Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University. 2004. No. 19. P. 69-71.
11. Weiland L.V. The problem of designing an individual educational route. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. 2011. No. 2 (12). P. 247 – 257.
12. Zhornova O.I. Scientific and methodological support of the educational process in higher education: established standards and modern requirements. Bulletin of the Book Chamber. 2012. No. 2. P. 6-9.
13. Zagorodnya L. Organizational and methodical conditions for master's training to ensure the quality of the educational process in a preschool education institution. Humanization of the educational process. 2020. No. 1. P. 35-47.
14. Myslitska N.A. Theoretical bases of designing NMKD in a higher educational institution. Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University named after T. G. Shevchenko. Series: Pedagogical sciences. Chernihiv 2015. No. 127. P. 120-131.
15. Potuzhnii O.V., Polishchuk V.V. Health education and the formation of its competencies among students in the educational environment. Bulletin of the scientific journal of Cherkasy National University named after B. Khmelnytskyi. Pedagogical sciences series. Issue 1. 2022 p. 124 – 130.
16. Potuzhnii O.V., Polishchuk V.V. Components of preparedness for health-preserving professional activity of future teachers of physical education: a collective monograph. Pereyaslav-Khmelnytsky State University named after Hryhoriy Skovoroda, 2019. P. 219 – 232.

17. Potuzhnii O.V., Polishchuk V.V. Formation of students' valuable attitude to independent physical education. Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova. Series No. 15. Kyiv, P. 328-332.
18. Prysiazhnyuk S.I. The use of health-saving technologies in the physical education of students of a special medical department. Theory and practice: monograph. Kyiv: CP «COMPRINT», 2012. 464 p.
19. Rudenko T.B. The component structure of training future teachers of humanitarian disciplines for the application of individual educational trajectories of students' activities. Science and education: a scientific and practical journal of the National Academy of Sciences of Ukraine. 2012. No. 8. P. 143-145.
20. Physical activity strategy for the WHO European Region 2016 – 2025. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2015. 27 p.